

451081

- 7. AL. 10. 20

Imprimat legal

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI.

Nr. 14

5

APRILIE

1925

In acest număr: O nouă situație politică de *Eugen Goga*; **Sfârșitul Poemei poezie** de *Al. T. Stamatiad*; **Ideia națională și politica față de minorități** de *Alexandru Hodoș*; **Alegerea dela Reghin** de *C. Bușan*; **Apărarea tradiției** de *P. Nemoianu*; **O clipă** de *Ion Gorun*; **Biserica unită și partidul național** de *Teodor Lazăr*; **Pentru unificarea sufletească** de *Moise Nicoară*; **Opera română** de *Mihail Munteanu*; **Gazeta Rimată: „Isus“** de *Isaia Golan*; **Însemnări:** *Boala Regelui*, *Oameni vechi în casă nouă*, *Câteva rectificări*, *D. Csicsó Pop* contra sufragiului universal, *Cuvinte adevărate*, *O aniversare*, *Impotriva politiceii*, *Notițe bibliografice*, etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

O nouă situație politică

Infrângerea electorală pe care a suferit-o partidul național la Reghin va putea fi comentată în diferite chipuri, după cum cei interesați vor crede de cuviință. Unii vor căuta să deslușească din ea triumful unui om. Alții vor putea să tragă concluzia apusului altora. Observatorul cu priviri mai cuprinzătoare al dezvoltării vieții politice românești, uitând pe-o clipă persoanele cari se agită astăzi în văzul public, va face însă altceva. El va trece prin sita criticei ultimii cinci ani ai istoriei noastre contemporane, se va înfiora de câte a văzut și a simțit, va cântări tot valul inform, al evenimentelor de după unire și ușurat, cu inima liniștită va închide un capitol de trecut, optând cu o senină melancolie în fața viitorului ce se ivește în prag. Ei, își va zice acest observator critic: — Bine că am scăpat de partidul național, așa cum se înfățișa el până acum. De aici înainte o nouă situație politică apare la orizont, cu noui frământări, de sigur, dar cu serioasă temelie de consolidare!...

Așa își va zice nepărtinitorul observator și dreptatea este a lui. Căci, să ne aducem numai aminte ce era în România acum sunt cinci ani și ce este acum. Să reînviem în mintea noastră separatismul Consiliului Dirigent, cu vămile lui sufletești și chiar economice, dela Predeal și Turnul-Roșu. Să reîmprospătăm apoi viziunea apocaliptică a guvernării dlui Alexandru Vaida. Să cercetăm atitudinile amenințătoare ale acelorași tovarăși din vremea guvernării generalului Averescu. Să ne gândim că pe timpul încoronării regelui partidul național se rățoia cu aiere de frondă grozavă. Se vorbea atunci de tabula rasa, de apel către Liga Națiunilor și alte prăpăstii de aceiaș categorie. Dar de ce nu se vorbea? Negustorii de ziare independente din București și semănătorii de indoială în sufletul mulțimii, aproape în fiecare zi apăreau la colț de stradă cu câte o nouă veste teribilă. Ba, că se va revizui

pactul dela Alba-Iulia. Ba că are să poruncească într'o bună zi dl Iuliu Maniu ca ardelenii să nu mai dea soldați guvernului pentru apărarea țării. Și câte și mai câte!

Firește, că în toată această oribilă vânzoleală, s'au găsit oameni mai puțin impresionabili și cugete mai liniștite, cari au văzut realitatea cea mare, dincolo de aparențe. Noi dela această revistă, în frunte cu alesul dela Reghin, am fost cei dintâi cari am văzut limpede. Eram, ce-i drept, mai calificați decât alții. Ne cunoaștem oamenii și ne aveam credințele noastre înrădăcinate. Din tot pospaiul de vorbe răsunătoare am știut ce să alegem. Bizuiți pe sentimentul popular din Ardeal, care este singurul termometru precis al oricărei situații, ne-am dat seama că spuma dela suprafață, agitată și pestriță, nu reprezintă proporțiile unei primejdii naționale. Și încă înainte ca alții să ne fi priceput bine, am strigat tare, ca să se auză, că Ardealul nu este al așa zisului partid național.

E adevărat că puțin ne-au înțeles la început. În toată campania pe care am dus-o intențiile noastre au fost răstălmăcite, ori în cel mai bun caz nici nu mai eram, socotiți ca ardeleni. În amândouă împrejurările încă nu eram crezuți tocmai pe deplin. O umbră de nedumerire ne întâmpina de multe ori. Mutra încruntată a dlui Alexandru Vaida avea efect. Iar figura de bostan fără cap a dlui Iuliu Maniu trezea un curios sentiment necunoscut. Opinia publică ne aproba, însă cei mai mulți dădeau din cap cu tristețea: ce să-i faci, ei sunt Ardealul!

Și așa am dus-o multă vreme. De obrăznicile presei înstrăinate nu am avut nici o teamă și nici dumiritul cetățean cu zâmbetul îndoielii pe buze nu ne-a dezarmat. Am mânuit mai departe floreta scăzului nostru și am suflat din trâmbița cuvântului. Stabiliți aici în inima Ardealului am căutat mai întâi să convingem pe ai noștri. Într'o continuă polemică necruțătoare am lovit la mir pe cei proști, am desbrăcat pe farisei din haina minciunii și am îmbărbătat mulțimea cea bună. Cinci ani de zile am muncit fără zăbavă, punând la contribuție tot sufletul nostru... și am biruit.

Da, am biruit. Alegerea dela Reghin este pecetea biruinții noastre.

Și nu-i așa? Căci să ne întrebăm! Astăzi ce s'a mai ales din tabula rasa de care pomenea odinioară așa zisul partid național? Unde sunt amenințările cu revizuirea pactului dela Alba-Iulia? Ce-a mai rămas din idioata legendă că d. Iuliu Maniu poruncește și țărani ardelenii nu-și mai trimit băieții la armată? Unde sunt vămile, politica dela fosta graniță austro-ungară? Cine mai îndrăznește să mai spună acum că Ardealul este al partidului național?

Vorbele acestea toate, tocite astăzi și fără de nici o noimă au căzut în desuetudine. Acela care le-er mai întrebuița ar trece imediat la Cărbuș pe mâna amicului nostru Tănase. Ele atarnă doar ca niște zdrențe pe umerii acelor cari le-au rostit odinioară. „Ardealul, al ardelenilor“, striga odată d. Alexandru Vaida. Era și ridicol atunci și tragic. Astăzi n'a mai rămas din acest strigăt decât ridicolul gol, care se va scrie în istorie, fără îndoială, pentru învățatura oamenilor cari vreau să știe cu câtă greutate se întemeiază o țară.

Conducătorii partidului național n'au mai putut rămâne în Ardeal. Ei ar fi stat bucuroși în hârlogul lor, dar, mânați, cu biciul dela spate, au trebuit să iasă în largul vieții românești. Au plecat bodogănind, înjurători în gândul lor, greoi și nepricepuți, însă totuși au plecat, care încotro, spre Călărăși, spre Craiova, spre Brăila și spre Iași. De câte ori se urnea unul din loc noi, urmărindu-l, aveam impresia că se urnește un bolovan mare de pe inima Ardealului, dându-se de-a berbeleacul, jos la fund, în necunoscutul vieții noastre politice. Și am crezut că se vor prăpădi atunci. Dar ne-am înșelat. Acolo unde au căzut, au dat de o serie de naufragiați, cu cari s'au încuscrit și încearcă să scoată capul din nou la suprafață. Au fuzionat, cum zic ei, cu orfanii răposatului Take Ionescu și acum mai în urmă cu d. Argetoyano.

Să le fie de bine!

Această nouă farsă va ține mai puțin decât cealaltă, care a durat cinci ani. Poate că nici cinci luni nu ne vor trebui pentru a le demonstra că cetatea lor e de carton și că marele partid pe care zic că l'au „întemeiat“ n'a fost decât o bășică de săpun în voia vânturilor.

I-am văzut la Reghin în tovărășia bătrânului muschetar, nenea Pavlică Brătășeanu și la braț cu fostul ministru al bonului de tezaur, Argetoyano. Desperați, stăpânii electorali ai Ardealului, au recurs la ultimul argument convingător: la ban. Atâta mai pot și în Ardeal. Să cumpere oameni. Și Ardealul i-a refuzat.

Cum să nu ne bucurăm, deci, și cum să nu însemnăm la răbojul nostru această nouă situație politică ce se creiază? Regionalismul a fost învins definitiv. Câmpul politic al țării s'a netezit pentru toată lumea. Respirăm din plin aerul curat al unei noi desrobiri politice. Valorile românești pot circula de aici înainte libere pe tot coprinsul României, care nu mai e nici mare și nici mică, ci pur și simplu România. Și dacă am învins bălaurul nu vom ști noi, să tăiem și coada micilor șopârle? Aceasta am dovedit-o la Reghin: Credem că nu mai e nevoie de o altă demonstrație. Și dacă va fi nevoie, vom da-o.

EUGEN GOGA

Sfârșitul Poemei

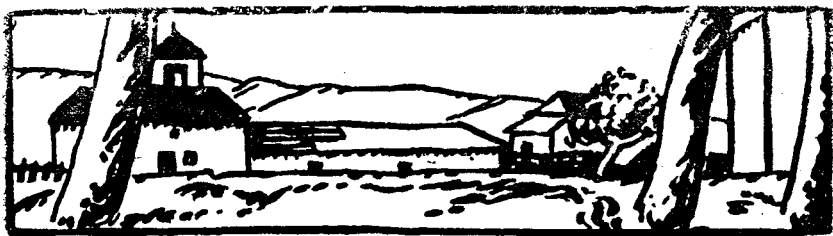
Nu-ți amintești din clipele trecute
Nimic, nimic? e totul o poveste?
Un suvenir, un vis nu-ți dă de veste
Iubirea noastră, cele petrecute?

Nu cred, o licărire tot mai este...
Și inimă și minte dacă-s mute,
Te du, desigur ele-au fost vândute,—
Sunt daruri sfinte, nu se vând aceste!

Și noaptea mi se-așterne peste pleoape,
Ai râs de tot, de clipele senine,
Părerii de rău azi vor să mă îngroape,

Și-acum nu ni-au rămas decât suspine.
Uitare te aștept, te văd aproape...
Tu m'ai pierdut, dar te-ai pierdut pe tine.

AL. T. STAMATIAD

Ideia națională și politica față de minorități

Cele o mie de voturi maghiare, exprimate în alegerea parțială dela Reghinul Săsesc, au deslănțuit din nou o vie și pătîmașe discuție în jurul problemei minoritare.

Ca de obicei, majoritatea ziarelor bucureștene — și presa partidului național în întregimea ei — a oscilat cu judecata între superficialitate și rea credință. Am ajuns atât de departe cu îndrumătorii opiniei noastre publice, încât aproape nu mai există un colț de ziar, unde să nu-și facă cuib ignoranța și să nu scoată ouă calomnia. Evenimentele politice, trecute cu sila prin retorta intereselor de bucătărie ale fiecăruia, ies din strânsoarea încorsetată a coloanelor de tipar ciuntite și deformate, de abia le mai poți recunoaște. Gazetăria parcă nici nu mai are altă menire, decât să răstălmăcească pentru compromiterea iremediabilă a adversarilor, toate vorbele și toate faptele acestora. O vastă și complicată mașinărie se pune în mișcare, ca să îndeplinească un asemenea scop onest. Lungi reportaje, unde nici măcar iscălitura nu e adevărată; nenumărate articole, în contradicere sângeroasă cu cel mai elementar cumpăt românesc; un furnicar întreg de informații, tot atâtea tife asvârlite realității, alcătuiesc pe nesimțite o țesătură meșteșugită de minciuni, prin perdeaua căreia nu se mai deosebesc nici contururile, nici culorile autentice ale lumii înconjurătoare. Așa se nasc în jurul nostru legendele, așa se fixează adeseori pe retina unor cetățeni cumsecade, cari sufăr sugestia cuvântului imprimat, imagini imposibile și strâmbe, în a căror desfășurare nu se furișează nici un strop din lumina curată a adevărului. Așa se întrețin prejudecățile.

Metoda o cunoaștem. Nu ne-au surprins nepregătiți, prin urmare, nici comentariile înflăcărâte ale gazetelor care nu ne iubesc, — și sunt, slavă Domnului, destuie. — asupra alegerii dela Reghin. Bunii noștri adversari au sunat dintr'odată trîmbița unei mari primejdii naționale. Au aprins focuri (de paie) pe culmile străzii Sărindar, și au

buciumat, cu buciumul de răzeș al dlui Brănișteanu, apropierea dușmanului. Apoi, căpeteniile autorizate ale patriotismului integral, paznici cu pecete domnească ai moștenirii strămoșești, s'au strâns în jurul meterezelor de hârtie, ca să judece un înfiorător act de vânzare a neamului.

Vânzătorul ar fi să fie d. Octavian Goga, noul deputat al unei circumscripții din Ardeal, unde s'au prezentat la vot și câteva sate ungurești.

Partidul național, dela care au pornit cele dintâi denunțuri, a avut, se știe, neplăcuta sarcină de a exolica o înfrângere. Această literatură electorală s'a practicat totdeauna în astfel de împrejurări. E singura consolare a celui biruit. Victoria protivnicului trebuie întunecată cu orice preț, cu orice mijloace. „Alegătorii au fost duși la vot între baionete, oamenii noștri de încredere au fost arestați, întrunirile au fost interzise, urnele au fost violate peste noapte...” Cântecul nu e nou, refrenul s'a repetat de nenumărate ori, melodia a ajuns populară. S'a întâmplat însă, că în alegerea dela Reghin nici alegătorii n'au fost duși la vot între baionete, nici oamenii de încredere n'au fost arestați, nici întrunirile n'au fost interzise, nici urnele n'au fost violate peste noapte. Cântecul nu se mai potrivea, refrenul devenea ridicol, melodia suna fals. Era nevoie de o mică modificare a programului.

Astfel a pornit să-și croiască drum povestea sbârâitoare cu pactul trădător dela Ciucea. Câteva călimări independente au început să picure, în jurul grozavei nenorociri, înduioșătoare lacrimi de crocodil. „Cum se poate? se întrebau îngrijorații patrioți. A fost în stare d. Octavian Goga, purtătorul de drapel al ideii naționale, să-și jertfească credințele sale, pe prețul câtorva sufragii ungurești?” Iar foile dlui Iuliu Maniu răspundeau, umflându-se în pene: „Da, da, d. Octavian Goga, pe care atâția l-ați socotit drept un animator al sufletului neaș românesc, nu e decât un vulgar traficant de voturi, gata să dea țara întreagă pe mâna minorităților, de dragul unui mandat de deputat!”

Încercând să așezăm încă odată faptele în lumina adevărului, nu ne vom mai încurca, tocmai noi, în ițele explicațiilor electorale. Am arătat limpede, în numărul trecut al *Țării Noastre*, nu cu vorbe goale ci cu cifre precise, că voturile alegătorilor unguri din circumscripția Reghinului, cu prilejul ultimei alegeri de deputat, s'au împărțit între candidații celor două partide românești aflate în luptă. Nu pricepem, deocamdată, întru cât o asemenea situație firească e semănătoare de primejdii pentru marile interese ale neamului nostru. Tot așa am putea să adăugăm, fără nicio umbră de durere, că sufragiile sășești și evreiești s'au dat, cu aceeaș ocazie, fără excepție, în favoarea candidatului partidului național. Nici această situație, după părerea noastră, nu prezintă vreo lature alarmantă. Faptul, că un partid românesc întrunește, la o alegere, un număr oarecare de voturi minoritare, nu dovedește nimic. Din altă parte s'ar cădea să pornească întrebarea. Cu ce mijloace s'au câștigat aceste voturi? Cu ce fegăduieli? Cu ce concesiuni? Cu ce angajamente?

N'am văzut nicăeri punându-se problema minoritară pe tărâmul acesta al bunului simț. Ne-au ieșit înainte, în schimb, fel de fel de figuri speriate, simulând cu dibăcie o spaimă tricoloră și decretând fără drept de apel, că ideea națională, prin esența ei, e incompatibilă cu o politică față de minorități. În această eroare sunt gata să cadă, din păcate, — nevinovate victime al unui regretabil accident intelectual, — și câțiva români de bună credință. Astfel, d. Valeriu Pop, unul din conducătorii „Acțiunii românești“ a scris un articol în revista *România întregită*, unde pomenește, cu înduioșătoare îngrijorare' de o adevărată tentativă de asasinat, îndreptată la Reghin împotriva ideii naționale. *Universul* dlui Stelian Popescu, a cărui generozitate financiară editează pe de lături și *Lupta* dlui Albert Honigman, cere, cu toată gravitatea necesară „să nu se mai facă“ minorităților concesii protivnice intereselor țării. Iar *Patria*, onestă publicație a dlui Iuliu Maniu se repede să afirme, că d. Octavian Goga a obținut voturi minoritare „cu prețul unor promisiuni, care traduse în fapt ar atinge grav interesele noastre de stat“.

Patria cunoaște aceste promisiuni?

Pentru ce nu le denunță?

Toate acestea, să ne iertați vorba, sunt simple palavre de gazetă mici abilități sortite să mascheze o înfrângere electorală, sau, cel mult, rezultatul unei alarmări nejustificate. În alte parte stă adevărul.

Apărarea ideii naționale nu poate fie incompatibilă cu o politică a statului român față de minorități. În eforturile pe cari le facem de a cristaliza pentru toate veacurile un patrimoniu neștirbit al sufletului românesc, ferindu-l de rătăcirile înstrăinării, noi n'avem nevoie să urmărim un plan drăcesc de opresiune împotriva celorlalte frânturi de neamuri, care locuiesc pe acelaș pământ cu noi. Aci stă puterea noastră de viață. Individualitatea noastră etnică, năzuind la o dezvoltare firească până la cele mai înalte culmi ale strălucirii sale, își poate permite luxul de a respecta alte individualități. Noi nu vom recurge, pentru a învinge nedreptatea trecutului, la legile de desnaționalizare ale contelui Apponyi. Nu vom încerca sistemele de apăsare ale celui-lalt conte, Tisza.

Un singur lucru vom cere.

Vom cere, se înțelege, cel mai desăvârșit respect cetățenesc față de *unitatea politică* a României, care rămâne suprema dogmă a existenței noastre naționale, și pe care nimic și nimeni n'o poate compromite.

Să risipim, prin urmare, toate emoțiile pripite, și să punem la locul lor toate insinuările calomnioase. Nici în alegerea dela Reghin, nici aiurea, partidul poporului n'a întreprins o acțiune de supralicitare, pentru a câștiga sufragiile mincinate. Cine se încumetă să dovedească contrariul, să arate, fără vorbărie otrăvită, ce anume drepturi am oferit minorităților, care ar fi „protivnice intereselor superioare ale țării“.

Numai pe acest teren se poate așeza discuția. Restul e demagogie în roșu-galben și albastru, sau, ceea ce e mai rău, intrigă proastă de publiciști cu pistrii...

ALEXANDRU HODOȘ

Alegerea de Reghin*)

— Fapte —

Miercuri, în 18 Martie, aflându-mă în Târgu-Murăș, un funcționar de bancă mi-a declarat, că în dimineața acelei zile, reprezentantul partidului național a ridicat de la sucursala băncii Marmorosch-Blank din acel oraș suma de lei 500.000, și că o sumă la fel a fost plătită și de către sucursala băncii „Albina“. D. Argetoianu, care tocmai atunci sosise la Târgu-Murăș, tovărășia simpaticului Finkelstein și registrele numitelor bănci pot face dovada. Este interesant de a se ști, că sumele au fost plătite în piese mici, și a trebuit un automobil anume pentru transportarea lor la Reghin.

De-altfel, ce să mai lungim vorba? La dosarul alegerii se găsesc niște procese-verbale, foarte indiscrete, cari ne povestesc jalnica pățanie a unui farmacist, care, în loc să vândă prafuri, cumpăra voturi... Farmacia lui era în apropierea localului de vot din Deda. Unii alegători, după votare, se abăteau pe la farmacie. Când intrau în farmacie aveau, înfipt în pălărie, biletul de vot pe care nu-l votaseră — al dlui Goga — și când ieșeau aveau un bilet de 100 lei... Și cum vizitatorii farmaciei sporiau mereu, oamenii noștri s'au pus la pândă, „trucul“ a fost descoperit și darnicul farmacist arestat. Era însă cam târziu, fiindcă partidul național reușise să-și adune, în felul acesta, o mare majoritate de voturi, — și asta la o secție de votare unde noi speram să obținem 90 la sută.

Nu știm cum se face, că în farmacia cu pricina se afla pe-atunci și d. Vaida, dar n'aș putea preciza, dacă dsa se afla acolo în calitate de doctor sau în calitate de fost prim-ministru?..

* * *

*) Subt acest titlu, d. C. Bucșan, fost deputat, a publicat în ziarul *Indreptarea* o serie de constatări electorale, dintre care am socotit interesant să reproducem câteva pasagii.

D. Argetoianu se declară foarte supărat pe „administrația de li-chele a dlui I. Brătianu“. (Pare-că dsa n'ar fi fost niciodată ministru de interne!) — Cum ne-a ocrotit pe noi administrația?

În preziua alegerii, Duminecă la ora 10, sosia dela Cluj la Tg. Murăș, să-și ocupe postul noul prefect, dl inspector general admini-strativ Ștefănescu. La ora zece și un sfert, dl Argetoianu era oaspele noului prefect la prefectură. Peste o oră, un amic de-al nostru, dl M., aflând de sosirea prefectului, care-i fusese coleg de școală, se duce să-l vadă.

— Bine-ai venit, dragă M. ! Nu te-am văzut de mult... Dar, știi că este inutil să mai insiști, Adineoaiă a plecat de-aici Argetoianu.. Îi fac tot ce-mi cere... Tu cunoști admirația mea pentru el...

(Domnul prefect credea că amicul M. este încă tot printre intimii dlui Argetoianu).

În ziua alegerii, d. prefect s'a repezit la Deda, ca să-l scoată dela pușcărie pe farmacistul dlui Vaida, care fusese prins cumpărând voturi.

Alta. D nii Sever Dan și Aurel Socol, deputați, au fost găzduiți două săptămâni, până după alegeri, în locuința prim-pretorului din Reghin.

Și totuși administrația ar fi fost cu noi?

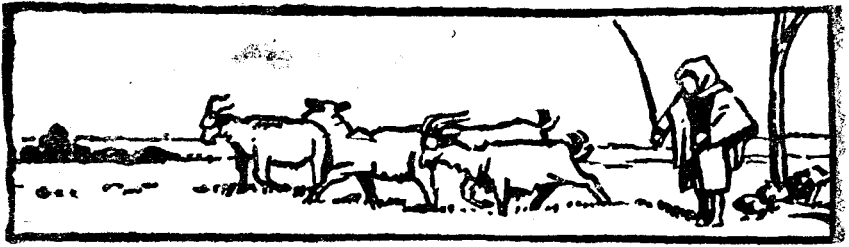
* * *

În sfârșit, ce-i cu voturile ungurești? — Un „bun cunoscător al situației“ (te văd, te văd, Leonarde!) ne asigură că d. Goga ar fi obținut 3000 de voturi ungurești și numai 400 românești. Nu strică să cântărim nițel voturile. În circumscripția Reghinului sunt înscrși 7281 alegători români, 2641 unguri, 1398 sași și 235 evrei. Listele fiind făcute de-acum 6 ani, abia dacă mai sunt astăzi 1500 de ale-gători unguri. De fapt, au votat numai 1200 de unguri, dintre cari majoritatea cu partidul național. Dovadă: la secțiile cu alegători a-mestecați sau cu un covârșitor număr de voturi minoritare (Reghin, Reghin-saț, Apalina, Brâncovenеști, Gurghiu, Morăreni, Ideciu, Aluniș), d. Goga a obținut 1501 voturi, d. Nițescu 1965 voturi; la secțiile curat românești (Ibănești, Hodac, Filea, Râpa, Deda, Jabenita) d. Goga a obținut 1915 voturi, d. Nițescu 1418 voturi.

Față de 550 de voturi minoritare întrunite de d. Goga, — can-didatul partidului național a întrunit 650 voturi ungurești, 300 săsești, 100 evreiești, cu totul 1050 de voturi minoritare. Prin urmare, alegătorii români, în marea lor majoritate, cu toate ademenirile adversarilor și și blestemele canonicilor, s'au pronunțat pentru dl Goga.

Eu am înfățișat aici cifre, scene, fapte. Comentarii nu fac. Le las în sarcina comentatorilor de meserie.

C. BUCȘAN

Apărarea tradiției

Urmărind cu atențiune desfășurarea vieții colective ardelenе, năse pare că această provincie este sortită să stea în fruntea unor noi curente, nedefinite încă, dar tocmai din acest motiv îngrijorătoare, care cer acces pe pământul ei. Prin acestea nu sunt a se înțelege idei și lozinci împrumutate de aiurea, cu scopul de a le transporta aici din dorință de progres și ideal social. Subt acest raport Transilvania nu va putea să revendice rol conducător multă vreme încă. Robii politici de curând descătușați nici n'au apucat să se pună la curent cu preocupările de ordin mai înalt, care frământă civilizația generoasă a Apusului. Robia intelectuală îi strânge fără milă în chingile ei. Atâta doar, că deodată cu unirea tuturor românilor, vălul ce acoperea această provincie a devenit ceva mai străveziu și, pe ici pe colo, s'au găsit poteci neumbrate și noi orientări. Noile orizonturi s'au deschis însă numai pentru cei puțini, căci masele au rămas tot unde au fost; ochii lor nu străbat nici acum țesutul des al întunerecului de veacuri. Astfel, nu este nici o mirare, că frământarea actuală a Transilvaniei nu izvorăște din exigențe pretențioase de civilizație. Ca și în trecut, sbuciumul ei actual pornește dela războiul pentru traiul de toate zilele, care de secole întregi duce cea mai crâncenă luptă de exterminare împotriva acestui colț de țară. Problema existenței constituie fondul permanent care determină avalanșa de fenomene, cari îndrumă spre țeluri necunoscute viața colectivă a acestei provincii.

Examinând de aproape stările particulare care dominează Ardealul, am ajuns la convingerea nestrămutată, că progresul elementului românesc nu este în funcție numai de adevărurile teoretice, ci mai ales de o situație politică, economică și socială cu totul specială, ea însăși necunoscută. Susținem, că îndreptarea lucrurilor nu se poate face fără cunoașterea temeinică a acestei situații, și fără ca mijloacele noastre de luptă să fie inspirate în primul rând de adevărurile care se vor desprinde din analiza multiplă a acestor stări. Pentru această convingere am ajuns în situația, nu prea demnă de invidiat, de a ne

război cu toată lumea, oficială și neoficială, robită, și una și alta, de teoria consacrată. Și astăzi încă, puterea perseveranței noastre nu se sprijinește decât pe verificarea de fiecare zi a constatărilor făcute.

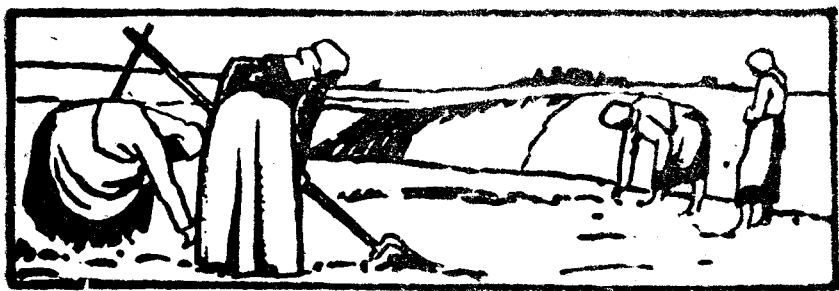
Cei din urmă care au ajuns la această convingere sunt, firește, factorii noștri oficiali. Înarmați cu principii derivate din studiul și evoluția unei societăți normale, ei aplică regulile consacrate și împrumutate și colectivității ardelenе, indiferent de structura sa. Roadele acestei mentalități se și văd. În scurtul interval de jumătate de deceniu, guvernarea românească a consolidat tot supremația stăpânilor de erii, în vreme ce elementul românesc este ținut pe loc. Aceasta se referă mai ales în ce privește producția mai înaltă, dela care românii sunt înlăturați sistematic. Pe aceeași cale au apucat și instituțiunile semioficiale și particulare, asupra cărora nu odată am avut ocazia să ne exprimăm, în general cât și în parte. Greșelile fiind multiple, aceleași sunt și rezultatele; o batere în retragere pe toată linia, din punct de vedere național, economic și social.

Guvernarea românească, și alături de ea și opinia publică, a uitat se vede, că nu se pot face deplasări de pături întregi sociale, fără adânci repercusiuni asupra vieții colective. Ne gândim la pătura intelectuală din Ardeal, care de șase ani de zile se găsește în bătaia tuturor mizeriilor. Am rupt pe acești intelectuali din mediul lor obișnuit de burghezi rurali mulțumiți și i-am adus la oraș pentru a-i face proletari. Și fiindcă starea sufletească este în funcție de aceea materială, în inima lor a început să incolțească idei ale căror roade trebuie să ne inspire cea mai serioasă îngrijorare. Pentru societatea românească primejdia este cu atât mai mare, cu cât această evoluție îi răpește cel mai puternic razim de totdeauna: pe acela sufletesc. Rupți dintr'o lume de veacuri, românii intelectuali constituiesc azi o nouă clasă, al cărei suflet colectiv nu este încheșat, dar care se găsește în plină și clăditoare fermentație. Indrumarea lui în cadre sănătoase nu se poate face decât în mod indirect, prin creierea unor noi posibilități de viață, și prin reîncopcierea lui în lanțul tradiției, întrerupte prin deplasările reclamate de organizarea stăpânirii românești în aceste părți. Precum înțelegem cu toții necesitatea de a ne îngriji de plasarea celor lipsiți de pământ, tot așa va trebui să canalizăm într'o direcție sănătoasă și pe cei diferențiați culturalicește, asupra cărora, încep să nu mai aibă efect searbădele apeluri patriotice.

După insucesele politicei românești, încercate în domeniul producției superioare, dirijate de elementul urban — în industrie și comerț — nu numai logic dar și singurul mijloc ce ne-a mai rămas este, să aducem pe intelectualii capabili și nefixați la oraș la vechea îndeletnicire moștenită și la lumea sufletească legată de aceasta. Deocamdată, problema este relativ ușoară. Stăpân pe pământul expropriat, statul se găsește în rara și fericita situație de a dispune liber asupra repartizării acestuia, la care cu drag se vor întoarce toți acei cari au încercat, sprijiniți pe palida protecție a statului român, să-și clădească un viitor pe alte temelii decât acelea ale pământului.

Dar mai presus de nelămuritele și primejdioasele curente sociale în perspectivă, fixarea urgentă a elementului intelectual se impune și din capitale interese politice. Noi am uitat pe semne, că reforma agrară nu a confiscat pământul, ci l-a expropriat. Prin acest act de dreptate socială nu a survenit o schimbare de proprietari, ci numai o micșorare a lotului acestora. Cei vreo trei mii de mari proprietari minoritari vor continua să existe și de aci înainte, iar numărul celor români, cu toată exproprierea făcută, a rămas cași înainte de război. Cine cunoaște istoria Transilvaniei știe ce rol important național a jucat această clasă, și va înțelege că ea nu va sta impasibilă nici în viitor. Deși mai redusă ca surse de bogății, ea se bucură de o situație materială cum nu au nici două sute de români ardeleni. Nu va trece multă vreme și vom constata, că și din această parte frontul ne este descoperit, ca în atâtea alte direcții. În timp ce această clasă minoritară, conștientă de trecutul ei cași de sarcinile ce i le impune viitorul, lucrează din greu la restabilirea forțelor ciuntite și la păstrarea unei vieți tradiționale, elementul românesc corăspunzător îngroașă rândurile unui proletariat prematur, risipindu-și puterile în sterpe și inutile frământări. Iată motivul pentru care credem, că alături de milioanele de țărani împroprietăriți și pe lângă tendința constantă de a cuceri câmpul producției industriale și comerciale din acest colț de țară, mai există și imperioasa nevoie de a împroprietări cel puțin trei mii de intelectuali în vederea formării unei clase românești, care să constituie contrapunctul celei istorice menționate, creiată de un regim ostil și ca să ofere un modest locaș tradiției românești, dimpreună cu numeroasele ei virtuți care ne-au condus, fără greș, vreme de secole. Nu tragem la îndoială că actuala generație, crescută în acest leagăn de nobile însușiri, ar ști să se achite de rolul ce i s'ar atribui.

P. NEMOIANU

O clipă

Vântul a împrăștiat frunzele în toate părțile, și de-abia a mai lăsat, pe ici pe colo, câteva sdrențe atârând, din podoaba copacilor. Dar, ca o târzie și melancolică mângâiere, se așterne peste toate aurul palid al soarelui de toamnă târzie, — răgaz de o dup'-amiază între zilele frumoase trecute și urgia posomorelii ce are să urmeze.

Ca o rază târzie de soare de toamnă pătrunde și în sufletul ră-tăcitorului solitar amintirea.

Se coboară, iată, și soarele vieții; o clipire duioasă mai aruncă, — cine știe? va fi poate cea din urmă, — și apoi, iarnă rece și tristă, — zilele tot mai scurte, ceasurile tot mai grele, — rănesc toate, ultimul ucide...

Apusul... Și se gândește la răsărit... Ce departe! Intre două, câte visuri spulberate, câte speranțe moarte, — câte înflăcărări înghețate, câte avânturi încremenite!

Și pe toate le covârșește părerea de rău de ceace putea să fie și n'a fost...

De ce n'a fost? Știe și el! Norocul viețelor atârână adesea de un lucru așa de mic, — de un nimic, de un cuvânt, de un gest poate...

Bătrânul se oprește; la capătul aleei o bancă îl îmbie.

O singură trăsură mai întârzie alături. N'o ia în seamă. Gândul îl poartă departe, departe, spre primăvară, — spre primăvara vremii, spre primăvara vieții...

Dar de ce să simte deodată așa de turburat, așa de neliniștit, ca scuturat fără de veste din visarea aceasta?... Doi ochi s'au fixat dela o vreme asupra lui și o privire stăruitoare încetul cu încetul îi biruise toropeala și-l chemase ca printr'o poruncă fără puțință de împotrivire:

— Privește 'ncoace!

Ei, ce este? O femeie: o femeie bătrână... Ce poate să aibă cu dânsul?

Dar ea continuă să-l privească și în privirea aceasta se aprinde o ciudată duiosie... Se coboară din trăsura-i luxoasă și acuma ia-o, se apropie...

— Domnul... nu mă înșel, o nu, sunt sigură...

li spusese pe nume.

Uimit, el o privește...

Și fără veste norii uitării se risipesc și din adâncul amintirii apare vie și palpitândă, o icoană de demult...

Da, da... Este o zi de primăvară care reînvie în toamna târzie, în pragul iernii...

Dar cum, prin ce întâmplare ea, ea îl recunoscuse, își adusese aminte de dânsul, — ea, cu care nu schimbasese nici-odată o vorbă, — ea, despre care era de mult încredințat că nici nu știe de dânsul, că nici n'a vrut să știe vr'odată?!...

Și ca și la lumina unui fulger reînvie tot visul de demult.

Tânăr slujbaş, — băiat curățel, desghețat, vioiu, — se revede cu un maldăr de hârtii subțiară urcând scările locuinței bogate a ministrului său de odinioară; era favoritul, — era acela cu care ministrul ținea cu deosebire să lucreze, dintre toți slujbașii ministerului său.

Dar cecece făcea să palpitate ca o pasăre rănită inima tânărului funcționar în ceasul când trebuia să răspundă la chemarea șefului, era nădejdea tremurândă de a zări undeva, după vr'un geam sau într'o deschizătură de ușă, capul blond și răzător al domnișoarei Aglae. — arătarea ce dela întâia vedere îi turburase tot rostul și toată viața. O! câte închipuiri îndrăznețe nu aprinseseră atunci în focul lor istovitor nopțile de insomnie ale tânărului slujbaş! — Erau, firește numai fantazii deșarte, fără înțeles, fără umbră de nădejde d'a putea să se întrupeze vr'odată...

Dar erau așa de dulci acele fantazii, — așa de dulci de n'aveau pereche decât în amăreala imensă a deșeptării, a revenirii la realitate... Să găsească mijlocul să plece în streinătate, să se întoarcă înarmat pentru o carieră mare, — să lupte, să triumfe, să ajungă, și apoi...

Însă, chiar dacă planul s'ar fi putut împlini, trebuia timpul, mult timp, — și n'ar fi fost oare încă și mai crud ca el, neștiut, nebănuit, să fi muncit poate ani întregi din greu la temelia clădirii visate, — pentru ca în vremea asta un altul, pregătit, înarmat gata... O, dar era o nebunie chiar și numai gândul!...

Și și-a sugrumat tânărul visele nebune în fașă... De la o vreme nici domnul ministru nu-l mai chema pe dânsul cu hârtiile acasă, — nu și-a putut explica niciodată această disgrație subită; — apoi, s'a schimbat ministrul acela și altul și iar altul...

Ani au trecut după ani, — monotonie abia întreruptă, când și când, de planuri de viață nouă, repede lăsate în părăsire în totdeauna, — amânate mereu, așa cum multe tot amânăm în viața asta. până ce sosesc cele ce nu se mai pot amâna...

Și suma sumelor: o viață mediocră, fără sguduiri de nici un fel,

nici de durere nici de bucurie; înaintare din treaptă în treaptă, apoi anii de pensiune, liniștea, odihna și — așteptarea..

Și în vreme ce toate acestea înviau dintr'o dată în amintirea bătrânului, ele se deslușiau întocmai așa și bătrânei din fața lui, aceleia care odinioară, de mult, de mult, fusese domnișoara Aglae, — iar acum sta înaintea lui clipind repede din ochii mici și lacrimoși.

— O, înțeleg, înțeleg la ce te gândești acum... Pot s'o spun acum nu-i așa? Suntem doi bătrâni... Putem să vorbim...

Și tot par'că s'ar fi temut de urechi și ochi indiscreți, — bătrâna privi împrejur înainte de se așeza alături, pe bancă.

— Vezi d-ta, urmă ea la început cu o umbră de sfială, o să îți se pară curios ce-ți spun și că-ți vorbesc; dar, când te-am zărit aci așa singur și trist, și cum eram și eu singură și tristă, m'am uitat lung la d-ta și te-am recunoscut... Cum era să nu te recunosc? Ai fost singurul meu... capriș, — ca să zic și eu cum zicea tata atunci...

„A, dar nu știi! — urmă ea încercând un ton glumeț. — Eram nebună! Voiam numai de cât pe micul slujbaș cu ochii de jăratec, îl voiam! Ori cât îmi spunea tata: dar unde gândești? un mic funcționar, fără nume, fără avere?... Nu, nu vreau să știu, — plângeam, — d-ta poți să-i faci și nume, e tânăr, e frumos, îmi place, îl vreau!.. Ce tragedie, dumnezeule!..

Bătrâna zimbă trist.

— Urmarea a fost că de a doua zi după acestea n'am mai văzut pe micul slujbaș cu ochii de jăratec... Săptămâni, luni întregi disperarea mea a fost fără margini; am făcut jurământ să mă călugăresc; — în zadar! Mă loveam de o inimă de piatră..

„O clipă, m'am gândit să-ți scriu, să-ți dau o întâlnire, — făceam planuri de fugă; — mă gândeam apoi să te îndemn să-ți faci singur o carieră și să-ți jur că te voi aștepta, or-cât... Dar iar îmi ziceam: cum să fac eu un asemenea pas?... Și așteptam iar; ce? Nu știu; ceva însă ce știu că n'a sosit...

„Apoi m'am resemnat; n'am uitat, — m'am resemnat, — poate și de aceea că nu venise ceea ce așteptasem...

„M'am măritat, — m'am despărțit... Ce să-ți spun? Viața mea a cunoști poate, — ca un indiferent firește, — indiferentă a ajuns, la urma urmelor, să-mi fie chiar și mie!

„Dar, îmi zic, — îmi zicea diniaiori, când mă uitam așa la d-ta: — cine ște? dacă odinioară, aș fi zis o vorbă, dacă ai fi zis-o d-ta... Cine știe? poate toate s'ar fi petrecut alt-fel în viața noastră... Poate... poate am fi fost fericiți..

Bătrâna avea lacrimi în ochi și în glas. Dar, ca și când s'ar fi trezit deodată, rușinată, din înduioșarea ce o coprinsese se ridică iar, — și pe când bătrânul încerca să îngâne ceva, luându-i mâna și căutând apoi s'o ducă la buze:

— Nu, nu, — zise, lasă, lasă, adio..

Și fără a se mai uita îndărăt, se întoarse încet, la trăsură.

Se lăsa, deodată cu amurgul, o ceață deasă, — și bătrânul tot sta încă nemișcat în acelaș loc.

„Poate.. poate.. am fi fost fericiți“ ... vorbele continuau a-i pluti în minte, ca ceva vag și nespus de duios și desnădăjduitor în acelaș timp...

Poate, — poate totul ar fi fost altfel în viață, și totul atârna, iarăși poate numai de o vorbă, numai de un gest...

O clipă, două vieți erau la o răspântie o clipă, și ar fi luat împreună un drum; cine știe care, cine știe cum ar fi fost acel drum?

Cine știe?

Așa, au mers fiecare în altă parte, fiecare pe alte căi, și iată și capătul acestora...

Ei ș? Capătul celuilalt drum nu era să răspundă oare tot aci? Oricâtă fericire ar fi fost pe drumul celalalt astăzi n'ar fi ea oare tot așa de stinsă ca și când n'ar fi fost?

Și oare nu e chiar mai bine că n'a fost? Oare nu este mai multă jale și durere în părerea de rău după ce *a fost* și nu mai este și nu mai poate fi, decât după ceea ce *putea să fie*, dar n'a fost?...

Bătrânul se ridică încet și pașii i se perdură șovăitori în noaptea rece și mută.

ION GORUN

Biserica unită și partidul național

Dela Blaj pornesc mereu comunicate în care ni-se spune, că „niciodată Mitropolitul bisericii române unite, ori vre-un alt arhieru al acestei biserici n'a dat și nu va da nici în viitor vreun ordin, prin care să se amestece în conduita politică a preoțimei“. Recunoaștem, că aceste comunicate, în această formă, spun adevărul. Scriitorul acestor rânduri a avut prilejul să constate, în primăvara acestui an, că I. P. S. Mitropolitul Blajului desaproabă de câteori poate, prin viu grai, toate acele acțiuni interesate, cari vor să facă din biserica unită o sucursală a partidului național. Le desaproabăm și noi, fiind convinși că ele sunt păgubitoare acelei biserici. De nenumărateori ne-am ridicat cuvântul împotriva lor, și ni-l ridicăm și acum, în speranța, că măcar în ceasul al unsprezecelea cei competenți își vor trage seama și vor pune capăt unor stări de lucruri supărătoare chiar pentru o bună parte a românilor uniți, între cari și foarte mulți preoți.

Nu amintim atitudinea fațiș pârinitoare pentru partidul național a celor mai mulți dintre cei puși în fruntea bisericii unite. Recunoaștem, pentru ori-cine, dreptul de-a aparține individual ori-cărui partid politic al țării. Credem însă, că în cadrele acestui drept individual nu intră atitudinea *Unirii* din Blaj, și descinderea canonicilor la alegerile parțiale în ceata de agenți electorali ai partidului național. E drept că *Unirea* susține sus și tare, că ea „nu e foaia Mitropolitului“ și că politica pe care o face „nu angajează autoritatea bisericească“. Dar, tot astfel poate să susțină și *Viitorul* bună-oră, că nu e organul guvernului, fără să se teamă că se va putea dovedi, cu probe scrise, contrariul. Dacă nu ne înșelăm, *Viitorul* a și susținut odată așa ceva. Admitem, că I. P. S. Sa Mitropolitul din Blaj e numai un simplu cititor al *Unirii*. De ce nu s'au luat atunci măsurile convenite, ca să se înlăture chiar și aparențele de foaie oficială? *Unirea* e o foaie „bisericească politică“, așa își zice, din cuvânt în cuvânt. Oare însuși faptul, că o foaie de acest fel, care apare la Blaj, apără interesele partidului național, combătând pe toate celelalte partide, nu însemnează nimic? Parohiilor unite le este „îngăduit“ să aboneze *Unirea* din averea bisericii, și dovadă sunt „rațiunile“ din fiecare an ale paro-

h'ilor, că cel puțin trei din patru părți ale abonamentelor *Unirii* se plătesc în acest chip, din bani publici, de-odată cu scrierea prin care se mandatează salariile, prin aceeaș „administrație centrală capitulară“ se trimite și conspectul restanțelor de abonament la *Unirea* pe care protopopii îl scad din salariul preoților, rămânând apoi ca preoții să și-l încaseze dela parohie, întrucât abonamentul se plătește din casa bisericei. O foaie „bisericească-politică“, apărând la Blaj și susținându-se în acest fel, după toate principiile echității n'ar trebui să urmeze decât o politică *în afară de partide*.

În ce privește partidul poporului, din cele publicate până acum în *Unirea*, noi avem foarte multe încrestate la răboj. Amintim numai în treacăt, că atunci, când cu prilejul ultimului sinod arhidiecezan dela Blaj, în unele chestii preoții uniți aparținând partidului poporului au avut o atitudine contrară celorlalți preoți *Unirea* a înregistrat acest moment ca pe-o atitudine a unor „*enिसari ai stupidei politici de unificare*“. Cu prilejul alegerilor generale din 1920 *Unirea* a prezentat aparținerea la partidul național ca pe o datorie a *oricărui român unit cinstit*. La alegerile din 1922 în articolul „Singura atitudine“ *Unirea* a cerut preoțimei să sprijinească *numai partidul național*, căci acesta ar fi interesul bisericei unite. Cu prilejul tratativelor de fuziune între partide s'au spus nenumărate grațiozități la adresa dlui Octavian Goga, cu toate că „factorii competenți din Blaj“ ar trebui să știe că d. Goga nu merită un astfel de tratament. Și câte altele.

Cum stăm cu defilarea canonicilor la alegerile parțiale? La aceste alegeri acești înalți prelați se duc ca persoane particulare ori ca parlamentari, e adevărat. Dar să nu se uite, că un canonic e membru al Consistorului arhiepiscopesc, chiar și în timpul când e parlamentar. Ca atare el e superiorul eclesiastic al preoților, și încă, atotputernic. Un preot e în aceeaș dependență față de un canonic, ca și un prefect față de ministru, ca și un notar față de primpretor, ori un primpretor față de suprefect. Cam atâția preoți nu vor împlini „dorința“ cutărui canonic, câți notari nu vor împlini „dorința“ suprefectului, ori a prefectului.

În fața alegătorilor uniți, canonicii sunt prezenți ca „veniți tocmai acum dela Mitropolie*).

Judece acum ori cine: nu sunt toate acestea adevărate dovezi ale unei atitudini oficiale a bisericei unite pe lângă partidul național? Nu sunt acomodate să desmintă toate comunicatele oficiale ce se dau? Preoții uniți, aparținând partidulul poporului au fost direct

*) Să nu se uite, că în timpul regimului maghiar canonicii nu se amestecau în alegeri. Cel mai însuflețit naționalist al acelor vremi a fost regretatul canonic dr. Augustin Bunea, dar din interese superioare n'a luat parte la campania electorală din cercul Vinului. Cu prilejul alegerii de deputat dela Lugoj, canonicii din acelaș oraș au stat gata să meargă la vot numai în caz de extremă necesitate. O delegație de canonici din Blaj și celelalte centre episcopoești s'a prezentat ministrului de Culte din Budapesta sub conducerea lui Siegescu, cu toate că în acele vremi în Parlamentul ungar se găseau vre-o 15 deputați români naționaliști. O atitudine politică fățișă a canonicilor a fost socotită în tot timpul regimului maghiar ca o imposibilitate.

apostrofați din partea cercurilor blăjone, spunându-li-se, că aparține partidului poporului e incompatibil cu calitatea de preot unit.

Cele de mai sus le-am spus de nenumărate-ori, cu graiu viu, celor competenți. Ca preot român unit, cred, că superioritatea bisericească nu poate să desavueze atitudinea politică a preoților cari nu aparțin partidului național și a unei însemnate părți a credincioșilor. Constat cu multă satisfacție sufletească faptul, că se găsesc chiar și în cercurile clericale, oameni cari desavuiază de pildă amestecul canonicilor în alegeri. Rândurile de față le-am scris cu adâncă durere în suflet, dar condus de simțământul iubirii de biserică, îngrijorat de viitorul ei, și de dorința, ca toți preoții și credincioșii bisericii unite să vadă în superioritatea bisericească o corporațiune de frunțași ai bisericii, nu ai partidului național. Iar la aceasta se va ajunge numai printr'o radicală și grabnică schimbare a dureroaselor stări de lucruri, descrise mai sus.

TEODOR LAZĂR

Pentru unificarea sufletească

— Ura își prezintă documentele —

Acum câteva luni, în paginile acestei reviste, dl Gh. Bogdan-Duică a dat la iveală dușmănoasa circulară secretă a partidului național, care și-a câștigat de atunci o tristă celebritate. Se proclama acolo, la urechea tuturor partizanilor, lupta pe „viață și pe moarte” dintre Ardeal și vechiul Regat, și se arunca, pe subt ascuns, săgeți otrăvite împotriva „elementului țigănos” de dincolo de Predeal. Surprinși în gândul lor cel mai ascuns, tovarășii de nădejdi și de suferințe ai dlui Iuliu Maniu s'au apărat cu o stângace înverșunare, trecând fără remușcări, asupra unui mort, răspunderea unui act, care pornise dela conducerea partidului. Dar masca hipocriziei căzuse încă de atunci. În laboratorul politic al pățimașilor provinciali se făcuse lumină. Orice nouă descoperire în domeniul acestei regretabile stări sufletești nu mai avea decât valoarea unei confirmări.

În acest înțeles ne vom opri din nou, și de data aceasta, în fața unui asemenea document, menit să desvăluiească o mentalitate bolnavă, împotriva căreia n'am încetat să ne răsboim nicio clipă. Adversarii noștri au grije, pe semne, să arate ei înșiși, din când în când, cât de legitimă e stăruința aceasta de a stărpi repede orice încercare de compromitere a unității noastre sufletești. Mărturisirea de mai jos aparține, după cum se va vedea, unei persoane izolate. Am putea, prin urmare, să trecem cu tăvălugul disprețului, turtind cum se cuvine, cleioasa sa proză injurioasă. Autorul, însă, care e membru, de frunte al partidului național și avocat cunoscut în Cluj, nu s'a mulțumit să-și răspândească părerile în cercul strămt al familiei sau al tovarășilor săi politici. Insulte neșabuite și le-a plasat într'un act au-

tentic, prezintă unei instanțe superioare judecătorești, cu toate formalitățile de rigoare îndeplinite înaintea notarului public.

Dar, să reproducem mai curând teoriile de circumstanță ale năbădăiosului mâncător de regățeni. Iată-le :

„Regatul vechiu este dela 1721 sub domnia nemiloasă a hospodarilor recrutați dintre negustorii greci ai Fanarului bizantin și aduși și puși în scaun de Domnitor, în scaunul Munteniei și Moldovei, cu și prin puterea turcească. Hospodarii aceștia au adus cu sine toate porodițele lor pentru a-i face domni, și 80,000 țigani de a-se servi de ei, ca de sclavi.

Ajungând în scaunul domnesc, au strivit cu ajutorul armatei turcești prin țepe, prin furci, prin bardă etc. *toată boierimea și pătura suprapusă a populației românești* băstinașe confiscându-le toată averea și dând-o porodițelor aduse cu sine. N'au lăsat, pentru că n'au avut timp a-i strivii pe toți, decât în Moldova 10 și în Muntenia 20 de familii, cari cu încetul s'au amestecat între veniturile Fanarului. Au descompus armata, au nimicit simțul de naționalitate, simțul eroismului înălțat la culme sub Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare și *au nimicit prin această iubirea de neam și de patrie*, și simțul de datorință de a apăra glia strămoșească. Au nimicit prin ticăloșiile de neînchipuit și de neînțeles și calitățile nobile ale poporului românesc *ba și simțul de dreptate. L-au făcut sclav și dobitoc*“.

Am vrea să știm, firește, ce va avea de zis d. Iorga, care e acum un devotat membru al partidului național, în fața acestor năzbâtii istorice, pe cari le iscălește într'un act public, unul dintre cei mai apropiați colaboratori politici ai săi? Va ține seama fecundul dramaturg, că aceste opinii fac parte din familia fostului președinte al Consiliului dirigent? Căci trebuie s'o spunem, rândurile de mai sus sunt fructul cugetării dlui Ion Erdélyi, văr dulce al dlui Iuliu Maniu și fost trimis plenipotențiar al Consiliului dirigent la Budapesta, unul din puținii fericiți muritori în măsură să cunoască simțămintele cele mai intime ale șefului și rudei sale.

Prin d. dr. Ion Erdélyi vorbește, deci, vărul Iuliu Maniu.

„Și astăzi?”

Situația este tot aceea! Urmașii Fanarioșilor acestora, greci altoiți în țigani și țigani altoiți în greci, — căci țiganii făceau serviciile interne și toate mai cu seamă cât timp ciocoi făceau „voyage” spre Europa, — așa dară grecii și în mare parte bastarzii de-ai corturăreselor și corturarilor *cu foarte puțină excepție alcătuesc și astăzi pătura suprapusă a nădrăgarilor din Regat!* Ei dețin puterea economică și politică a Regatului și astăzi și țin laolaltă morțiș între toate împrejurările! Așa îi îndeamnă subconștientul.

Creșterea aproape până la unire a mers pe aceleași făgașuri, căci este în mâna acestor urmași. Dovadă putreziciunea morală, corupțiunea nemărginită în care ne zbatem și astăzi, când deja am

ajuns acolo ca imoralitatea a devenit moral, și a pătruns până la măduvă, a cuprins și sferile subconștientului! Există o singură treime pentru, ei, amorul animalic, banul și foalele pline!”

Partidul național, fuzionat de curând cu toate rămășițele conservatoare din vechiul Regat, va căuta probabil să se scuture de responsabilitatea morală a acestor insulte sângeroase, aruncate mai cu seamă noilor săi tovarăși dela București. Va urma, fără îndoială, o mică scenă de menaj. O scurtă ceartă în familie. Apoi, fiecare va acorda cu reciprocitate, iertarea sa.

Această lature picantă, pe noi nu ne mai interesează. Noi reținem numai dovada autentică a unei buclucașe izbucniri veninoase, culeasă din dosarul unei afaceri judecătorești, înregistrând nobila contribuție a dlui dr. Ion Erdélyi, dulcele văr al dlui Iuliu Maniu, la nivelarea asperităților dintre două provincii.

Cu asemenea campioni, unificarea sufletească înaintează în ritmul unor pași de uriaș.

MOISE NICOARĂ

Opera română

— Problema conducerii —

Intr'un alt articol am arătat, că funcțiunea de director de Operă e o profesiune nouă în țara noastră, și astfel privind lucrurile, din punctul de vedere al tehnicii speciale — directorii noștri de Operă sunt diletanți, cu însușiri onorabile fără îndoială, dar diletanți.

Mijloacele experimentale le stau cu prisosință la dispoziție, și, fără prea mari eforturi, mai curând sau mai târziu, de pe fotoliile pe cari le ocupă azi cu oarecare stângăcie artistică sau administrativă, vor ajunge să conducă cu abilitatea necesară pitoresca masă de oameni, sunete și culori.

Până la un punct, nu este rău ca actualii directori, oricum se vor fi produs până acum, să fie lăsați la posturile lor. De ce să deschidem cale zadarnică altor neof.ți, pentru a se forma noui începători, în paguba perfecțiunii celor dintâi? Dacă directorii actuali dovedesc lipsuri de ordin tehnic, un bun subsol orchestral și o generoasă vitrină de cântăreți salvează în chip satisfăcător absența directorială. Iar dacă lipsurile sunt de ordin administrativ, ministerul Artelor stă la dispoziția bugetelor ruinate, spre a le repara cu urgență și capacitate de cârpaci renumit.

Directorii noștri de Operă n'au pentru ce să se clinească depe fotoliile lor; să iscălească deci mai departe hârțiile oficiale, între o apăsare de deget pe soneria electrică și un antipatic trilaj de telefon.

* * *

Când s'a socotit necesar, ca mișcarea noastră muzicală să se împodobească și cu instituții de Operă permanentă, din ce cauză nu putem preciza, nici-un sistem de orientare nu a stat la îndemâna directorilor. S'a procedat în pripă la angajamente de tot soiul, fără a se ține seamă totdeauna de trebuințele unui perfect ansamblu, iar angajamentele s'au efectuat de vre-un interpus ocazional sau un solgă-

birău oarecare. Este de reținut, între altele, că un fost subcomisar în poliția Capitalei a avut cândva însărcinarea să facă recrutări de personal artistic în Italia. Acte de felul acesta s'au mai petrecut câteva, iar efectul lor este ușor de ghicit, numai ca să se aplice și aci lozınca: „prin noi înși-ne“, oricine ar fi fost acei „noi“, ipistați sau mai știm noi ce altceva.

* * *

Dacă exemplul s'ar fi luat din Italia, învățătura de acolo ne-ar fi putut da un folos real.

Directorul de Operă, acolo, este un „factotum“ cu puteri discreționare. Nimic nu se mișcă, în feerica armonie scenică, fără ordinul băgheții lui, magică prin marea ei autoritate. Căci prin directorul de Operă, nu se înțelege în Italia un funcționar îndoit asupra actelor de rezolvat, pentru buna repartiție a fondurilor. Directorul de Operă este șeful de orhestră, este muzicantul consumat, sub toate raporturile, în fața căruia capetele cele mai pătrate ale celebrităților lirice „en vogue“ se pleacă toate fără șovăire. Acesta este directorul de Operă în patria lui Verdi și Rossini: o autoritate artistică de mare suprafață, autoritate recunoscută de toate oficiile de critică ale căror sentințe sunt jurisprudențe în materie de artă.

Să nu se creadă, că ar fi vorba de șeful de orhestră pe care-l urmărim noi, mai totdeauna cu ochi profani, văzându-l cum își îndoale grumazul pe partitură sau desenează cu brațele figuri cabalistice în aer. Veritabilul șef de orhestră nici nu trebuie privit în iluminata seară de spectacol. Din unitatea serafică a armoniei, realizată din sunete, plastică umană, culori și lumină, să ne imaginăm câtă pricepere și trudă de laborator s'au frământat în lungile zile de preparație metodică, pentru aducerea la îndeplinire a unui crez artistic, care dacă a fost conceput de autorul compoziției de operă muzicală, el trebuie adâncit în toate amănunțele și întrupat riguros de către competența șefului de orhestră.

De altfel, în Italia nici nu se prea aude de existența reală a directorilor de Operă. Activitatea lor este biurocratică și anonimă, or care ar fi regula în care știu să păstreze scriptele instituției. Activitatea lor este aceea a unor excelenți contabili.

Dacă am fi imitat pe italieni, demnitatea de director al Operei române n'ar mai fi fost prilejul nenumăratelor neplăceri estetice la cari asistăm, fără nădejdea unei îndreptări, și am fi încredințat șefului de orhestră răspunderea integrală. Evident, ținând seamă ca el să corespundă în totul acestei pe cât de ademenitoare, pe atât de ingrate demnități muzicale.

* * *

În Franța și Germania atribuțiunile șefului de orhestră sunt mult mai reduse. În aceste două mari focare de cultură muzicală, directorii de Operă își au existența lor binedeterminată. Recrutați din rândurile

intelectualilor desăvârșiți, profunzi înțelegători ai tainelor artei muzicale, ei sunt, în adevăr, sufletul estetic al înjghebarilor de Operă și au cuvânt decisiv în conducerea lor.

Inconjurați de un întreg aparat de specialiști, unitatea artistică a interpretării se rezolvă prin acțiunea just proporționată a colaboratorilor. După pregătiri parțiale suficiente, directorul își spune cuvântul în ultimul moment, atunci când totul se centralizează, la repetițiile de scenă, cari trebuie să pregătească succesul final: premiera.

Șef de orchestră, regizor, maestru de balet, șef de cor, etc., își de pun produsul străduințelor lor în fața privirii privilegiate a estetului covârșit de erudiție și experiență: directorul de Operă.

* * *

Cu greu s'ar fi găsit la noi o atât de superioară autoritate, dacă în intențiunea noastră de a crea instituțiunii permanente de Operă muzicală, ne-am fi îndrumat din Franța și Germania.

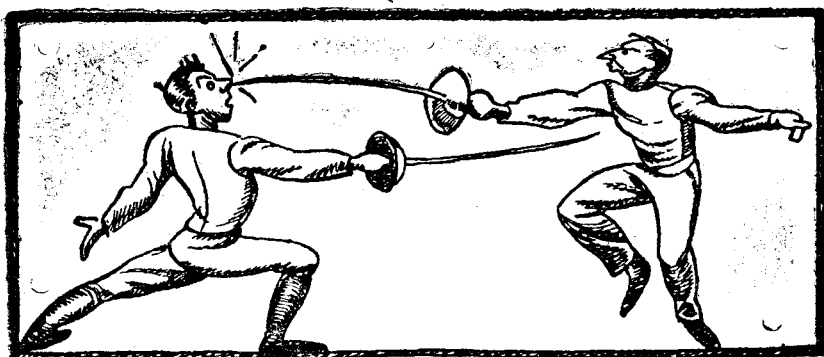
Poate, ar fi fost mult mai lesnicios, să ne apropiem învățătura de conducere a Operii dela italieni. Directorul, cantitate neglijabilă, sărguitor biurocrat anonim, s'ar fi putut găsi fără piedici prea multe. Ar fi putut să se declare fără nici-o remușcare, post politic chiar. Nici-o pagubă.

S'ar fi înțeles, însă, că trebuie totuș, pentru fericita desțegare a treburilor, o mână de conducere, temeinic autoritară.

Bunăvoință, foarte puțină bunăvoință și problema conducerii instituțiilor de Operă s'ar lămuri. Atributele s'ar împărți cu socoteală chiar între persoanele deja existente în actualele catastrive, cu puține, foarte puține adăogiri streine, ceea ce ar picura ca o infuziune salvatoare în sângele timpuriu turburat al Operii noastre naționale.

Dar, dacă ne îndărătnicim să rămânem sub forma de conducere de azi, ar fi timpul să se dea la iveală: care este programul de activitate al conducătorilor noștrii de Operă, programul care poate să motiveze milioanele acordate de ministerul Artelor ca subvenție, cu scopul de a se ajuta ridicarea nivelului muzical al populației românești.

MIHAIL MUNTEANU

GAZETA RIMATĂ

„Isus“

Teatrul Național din București va reprezenta, în Săptămâna patimilor, tragedia în cinci acte „Isus“ de dl. N. Iorga

„RAMPA“
ziar teatral

*Zadarnic s'a născut Messia, pentru a noastră mântuire;
Zadarnic s'a suit pe cruce, murind cu brațele spre cer;
Zadarnic s'a topit în chinuri și-a sângerat în umilire, —
El n'a putut zdrobi păcatul din lutul nostru efemer...*

*Batjocorindu-i suferința, îl judecă ră Fariseii,
— Osânda i-o rostise Iuda, din ceasul când l-a sărutat, —
Ca niște păsări speriate se risipiră 'nvățăceii...
Pilat tăcù, spălându-și mâna, dar mâna-i nu s'a curățat!*

*Și Fiul Omului, iertându-i, cu ochi îmbătați de soare,
Bătut în cuie pe Golgafa fù răstignit între tâlhari...
Credea atunci Mântui'orul, că pentru lumea'ntregă moare;
Dar astăzi patimile noastre sunt tot mai multe, și mai mari.*

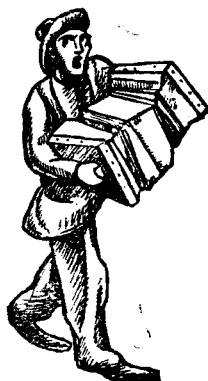
*De-atuncea, douăzeci de veacuri la poarta timpului bătută
Și omenirea, de blestemul greșalei nu se mântuie...
In bietu-i suflet fierb și astăzi, deavalma, dragoste și ură...
Nu s'a stârpit sămânța Iudei! Și tot mai scriem tragedii!*

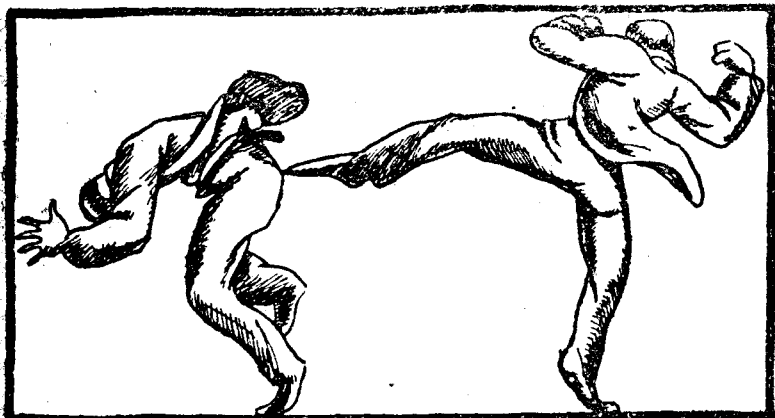
*E iarăș putred de păcate acest pământ care ne naște,
S'aud din nou, în largul lumii, insulte și scrâșniri de dinți;
Aceeș tristă moștenire, cu duhul ei spurcat ne paște,
Căci se mai vând și astăzi inimi pe preț de treizeci de arginți...*

*Deci, buni creștini din țara asta, ce s'o 'ntâmplă să nu vă mire,
Căci dacă 'n noaptea care vine va răsuna mai tare orga,
Aceasta 'nseamnă că Messia, pentru a noastră mântuire,
Va pătimi a doua oară... în drama domnului N. Iorga!*

ISAIA GOLAN

*redactor pe rotile la ziarul „Vorba”
al marelui apostol Nicolae.*

INSEMNAȚI

Boala Regelui. — Sunt foarte puține prilejuri, în care locul comun și banalitatea capătă preț.

Boala Regelui a fost, nădăjduim că o putem spune, unul din acestea. Din cea dintâi zi, care a adus febra în sângele celui dintâi cetățean al țării, îngrijorarea s'a așternut pe toate frunțile, și toate preocupările gălăgioase au lunecat în umbră, făcând loc unei calde tăceri de nădejde și așteptare.

Cu acest prilej, întreaga presă a subliniat cu litere aldine, și aproape cu o uniformitate de clișeu, obșteasca grije. Dar banalitatea și locul comun, acolo încadrate, aveau valoarea rară a unei absolute *sincerități*.

Această sinceritate a trepidat ca un curent electric în toate sufletele, fiindcă o anonimă intuiție le-a însuflețit gândul: Regele, poate mai mult ca oricând, reprezintă pentru noi, afară din clasicul simbol al rânduiri monarhice, unicul *centru de greutate* care susține subtilul echilibru al așezării noastre.

Această obscură matematică a sentimentelor populare creează întotdeauna cele mai limpezi formule de adevăr.

Oameni vechi în casă nouă. — Ar fi greu să precizăm, pe nepregătite, câte cluburi are acum partidul național la București. N'avem la îndemână nici măcar o călăuză a Capitalei... Știm, că a existat cândva un club al dlui Iuliu Maniu, la „Majestic“, deasupra teatrului de varietăți cu acelaș nume, pe care cu atâta cucernică regularitate îl frecventează popa Man. Mai era, apoi, un altul în piața Teatrului, la umbra căruia se adăposteau în zile de răstriește, foștii tachiști. În sfârșit, s'a mai pomenit par'că și despre existența unui club naționalist-democrat, pe undeva prin strada Brezoianu, de unde a pornit într'o bună zi d. C. Argetoianu cu vicieimul fuziunei.

Se vede însă, că tot nu erau de ajuns... Duminica trecută, d. N. Iorga a

raii inaugurat unul, lângă Palatul Regal, ca să fie, pentru orice eventualitate, pe aproape. Inaugurările se fac, se înțelege, cu discursuri Prin urmare, eminentul istoric a ținut să așeze, alături de piatra fundamentală a proaspătului cămin, și principiile căluzitoare ale menajului pe care îl va adăposti.

D. N. Iorga a vorbit despre oameni vechi în casă nouă.

Fostul colaborator al *Epocei*, aducându-și aminte că a trecut acum douăzeci de ani prin partidul conservator, — cum a mai trecut de atunci și prin altele, — a făcut un însuflețit elogiu „boerimei“ de ieri și de azi, a declarat fără înconjur că-i „place“ numele dlui Cantacuzino, care vine dintr-o lungă „radiție“ respectabilă, și s'a pronunțat, cu volență, împotriva „parvenitismului“ claselor producătoare. Era o vreme, când d. N. Iorga vorbea cu totul altfel. Prezida, pe atunci, gălăgioasa Cameră din 1919, plină de oameni noi, pe cari îi ocrotea cu căldură la sânul său. Deci, „boerimea“ era ținută la stâlpul înfamiei, numele dlui Cantacuzino nu „plăcea“ de loc, iar „parvenitismul“ era o formidabilă forță socială . . .

Dacă ar fi să cântărim numai ideile, fără să judecăm și pe oameni, am zice că d. N. Iorga a fost ieri democrat, iar astăzi e conservator. Dar lucrurile s'au petrecut altfel. Intre doctrina de ieri și cea de astăzi stă pumnul dlui C. Argetoianu . . .

Câteva rectificări. — În al șaselea număr din revista *România întregită*, organ l asociațiunei „Acțiunea Românească“, d. Valeriu Pop, advocat în Cluj, iscălește un articol alarmant în jurul alegerii dela Reghin. Dacă ar fi să-l credem pe cuvânt, această alegere, la care a participat și un procent oarecare de cetățeni maghiari, însem-

nează o „înfrângere“ a demnității naționale în fața minoritarilor. O tentativă de „înmormântare“ a ideii naționale.

În doita dumisale calitate de antisemit convins și de redactor al unei publicații antisemite, — ceea ce, câteodată nu e acelaș lucru, — d. Valeriu Pop ne înfățișează acest tablou lugubru, și ridică asupra noastră această fanatică anatemă, pentru simpiul motiv, că o parte din alegătorii unguri și au permis să voteze la Reghin, cu d. Octavian Goga. Atât a fost de ajuns, pentruca intransigentul paznic al patriotismului integral să-și retragă brusc încrederea pe care o pusese în „îndrumătorul“ inspirat“ al „sufletului neoaș românesc“. Căci, după părerea clui Valeriu Pop, prestigiul statului român ar „pretinde, ca „în circumscripțiile cu o majoritate mică sau numai relativă a voturilor românești“ să nu existe „luptă fratricidă“, ci numai „un front unic solidar al intereselor naționale românești“. Sau, dacă pricepem bine, în fața candidaturii formidabile a dlui Voicu Nițescu, apostolul neamului, d. Octavian Goga, un modest advocat din Brașov, trebuia să închine steagul pretențiilor sale exagerate, ca să salveze, în folosul ilustrului său concurent, „frontul unic“ de care vorbește colaboratorul *României întregite*. În loc să facă acest gest de renunțare, d. Octavian Goga a îndrăsnit să pornească la „luptă fratricidă“. D. Valeriu Pop nu-i iartă această crimă. Să vedem dacă mai există vreo scăpare...

Mai întâi, d. Valeriu Pop săvârșește câteva erori. Le vom rectifica. Apoi, dă prilej la câteva nedumeriri. Vom încerca să le limpezim. Însfârșit, lansează o teorie greșită. O vom pune, cu delicatețea cuvenită, la punct . . .

Să începem cu erorile. Nu e adevărat că Reghinul e o circumscripție electorală cu o „majoritate relativă“ a voturilor românești. După cum nu e

adevărat că d. Voicu Nițescu e „creatorul“ legiunilor românești din Siberia. În circumscripția Reghinului, dintr'un total de 12 000 alegători, numai 2300 sunt maghiari, și numai 1200 sunt sași. Restul de 8500 sunt români. Deci, o mare, nu o neînsemnată majoritate.

Tot așa de eronat e d. Valeriu Pop când afirmă că d. Octavian Goga ar fi întrunit și voturile „evreosăsești“.

Dar aci intervine nedumerirea. Sașii și evreii din circumscripția Reghinului au votat în bloc pentru partidul național, cași mare parte, mai mult de jumătate, din alegătorii unguri. În privința aceasta nu mai încapе nicio îndoială, faptul a fost dovedit cu rezultatele parțiale dela diferitele secțiuni de votare. În virtutea cărui special daltonism doctrinar, d. Valeriu Pop nu vede, deci, decât voturile minoritare care au mers spre d. Octavian Goga, și numai pe acestea le socotește compromițătoare? D. Valeriu Pop nu cunoaște angajamentele partidului național față de minorități?

Să răspundem tot noi. Fruntașul „Acțiunii Românești“ știe despre hotărârile dela Alba-Iulia, care garantează „autonomii naționale pentru mindritari“, dar crede, că acestea constituiesc un „angajament unilateral“, pe care partidul național are latitudinea de a nu-l respecta; pecând „pactul dela Ciucea“, -- acest misterios contract al cărui cuprins nimeni nu-l cunoaște! — „are caracterul unei convențiuni“, și convențiunile trebuiesc respectate. Ciudată morală politică afișează cu această ocazie, simpaticul nostru patriot! După părerea dumisale, e preferabil să faci minorităților făgăduieli pe cari niciun guvern cu conștiință românească nu le poate înlăptui, decât să le aduci la o recunoaștere a unității statului român, pe baza unui pro-

gram de realizări posibile, respectate cu o reciprocă loialitate.

Pe panta aceasta, a minciunei goale, noi nu putem aluneca. Problema minoritară nu se poate rezolva, nici cu exagerate promisiuni înșelătoare, nici cu ostilitatea integrală a intoleranței. Drumul cel drept, ca de obicei, e pela mijloc. Căci întărirea ideii naționale în sânul națiunii române n'are nevoie nici de mijloacele pe cari le folosea altă dată contele Tisza împotriva noastră, nici de acele pe cari vrea să le întrebuițeze d. Iuliu Maniu, ca să păcălească pe toată lumea.

D. Csicsó și sufragiul universal. Până mai ieri, alaltăieri, partidul cu firmă istorică al dlui Iuliu Maniu se înfățișa ca un apărător până la ultima picătură de sânge al celor mai înaintate revendicări politice pe seama mulțimei. Cu deosebire grozavii electori dela Gherla și din Șcheiu nutreau o simpatie aproape bunăvicioasă pentru binefacerile votului obștesc. Plimbându-și reputata sa trupă electorală pela toate alegerile, generale sau parțiale, partidul național părea să fie cel mai înviersunat profitor al generoasei reforme, care permite părintelui Man din Gherla să hotărească, în Parlament, asupra destinelor României întregite. Pasiunea pentru sufragiul universal, la acești matadori ai democrației, mergea atât de departe, încât dl Iuliu Maniu, în calitatea sa de eminent holtei politic, se declarase gata să facă alegători și din femei . . .

Iată, însă, că foaia norocului a început să se întorcă pe partea cealaltă. Candidații partidului național, în ultimele alegeri, au ieșit din urne în coada listei și cu tinicheaua de coadă. Zădarnic s'au întins la paroxism, de erau gata să plesnească, coardele vocale ale dlui Csicsó Pop, zădarnic au intrat în funcțiune mușchii de fier ai dlui

dr. Aurel Dobrescu, zadarnic au picurat pe teigheaua cărciumelor lacrimile popei Man, bătălia a fost pierdută. Alături de d. d. C. Argetoianu, Mihail Cantacuzino și Gr. Filipescu, vai! nu se mai poate face demagogie. Și altă armă de combatere, sârmanii gladiatori ai localurilor de vot, nu au.

În această nouă ipostază, partidul dlui Iuliu Maniu și-a deplasat și el puțin axa principiilor sale. Într'o memorabilă ședință a Camerei, pe când se discuta asupra alegerii din Gorj unde partidul național a reușit să întrunească 2000 de voturi din 16.000 de votanți, dl Csicsó Pop a pronunțat noul crez al comitetului de o sută: „Sufragiul universal, mă rog frumos, e o calamitate...“

Ba bine că nu! Cum să nu fie, chiar mai mult decât atât, un veritabil dezastru, dacă bieții candidați ai partidului național, cu tot potopul de rachiu, cu toate cumpărăturile de buletine ale adversarilor, cu oți propagandisti culturali angajați de prin gropile lui Oatu, se întorc acasă plouați până la piele? Dl Csicsó Pop are, prin urmare, dreptate.

Dar acesta nu e decât începutul nenorocirilor. Sfârșitul va fi și mai tragic. Votul universal va fi mormântul partidului național. Aveți, cum zice onorabilul Zaharia Trahanache, aveți puțintică răbdare.

Cuvinte adevărate. — În jurul alegerii dela Reghin s'a risipit multă pasiune și s'au rostit multe vorbe de ocară, cași cum intrarea în Parlament a dlui Octavian Goga, alături de atâți profesioniști ai urnelor, scandalagii ai opoziției ori deputați de frontieră, ar fi însemnat într'adevăr, cum ar zice d. Romulus Boilă, o rușine națională și un scandal european. Atâta revărsare de ură a năpădit coloanele gazetelor potrivnice, vreo

șapte la număr, și atâta neputincioasă scrâsnire de dinți a căutat să acopere înțelesul unei biruințe firești, încât aveam dreptul să ne întrebăm, îngrijorați, până unde va continua să se ridice diapazonul luptelor politice dela noi? Dar, în această vâlmășală a patimei, s'au spus și câteva cuvinte adevărate. Printre acestea socotim și rândurile scrise în *Jndreptarea* de către d. Const. Braiescu, fost deputat, din articolul inimos al căruia desprindem următorul pasagiu:

— „Dar alegerea lui Goga nu este numai biruința unui partid și-a unei credințe; ci este și biruința unei tradiții. Octavian Goga este, mai presus de toate, înfățișătorul cel mai strălucit al tradiției naționale.

Nimeni mai mult ca el n'are dreptul să pretindă c'a purtat, dealungul vremurilor și-a suferințelor Ardealului, fiacăra credinții naționale și fiorul sacru al izbânzii: nimeni mai mult ca el nu are dreptul să pretindă că s'a identifiat cu suferințele aceluși admirabil (oț de pământ românesc, care a știut să reziste vijeliilor, să păstreze intactă și neintinată credința fraților de peste Munți și să desfășoare ca un simbol, în fața vrăjmașilor, drapelul unității noastre naționale.“

Ceeace însemnează, că interesata campanie de ponegrire a tuturor honișmanilor dela București și tuturor a agârbiceniilor din Cluj n'a putut să întunece, în judecata oamenilor nepărtinitori, rostul unei vechi și credincios răsboinic al ideii naționale.

O aniversare. — Din partea dlui N. Bogdan, directorul despărțământului din Cluj al „Astrei“, primim o plăcută întâmpinare, care ne anunță sărbătorirea unui jubileu. Se împlinesc douăzeci și cinci de ani, decând dl Zaharia Bârsan a dat pentru întâia oară în Ardeal o reprezentare teatrală, sub auspiciile

„Asociațiunei“ din Sibiu. Și se implică, tot acum, alți cinci ani, decând talentatul actor, poet și autor dramatic, realizând un vechi vis, în îndeplinirea căruia a crezut cu stăruință, conduce Teatrul Național din Cluj.

Ne ducem astfel, cu gândul, înapoi, spre cele dintâi începuturi ale artei dramatice în Ardeal, când primele bătăi de aripă ale curagioaselor noastre păsări călătoare se adăposteau, din loc în loc, sub o strașină ospitalieră, pentru a porni din nou apoi într'o insuflețită și neobosită pribegie. Astăzi, ocrotit în cuib statornic, teatrul românesc nu mai rătăcește în căruța Poștei. Înaintea lui stau deschise cele mai largi perspective pentru îndeplinirea unei prețioase opere de nivelare culturală în acest pământ al durerilor de ieri, în care toate muzele noastre erau cenușerese.

Numele dlui Zaharia Bârsan va rămânea într'adevăr strâns legat de acest fericit moment al eliberării noastre spirituale, căci lui i-a fost dat săculeagă rodul plin de frumoase făgăduieli al începuturilor de-acum un sfert de veac. Bursierul „Astrei“ dela 1900 e astăzi directorul Teatrului Național din Cluj. Un asemenea drum merită să fie sărbătorit.

Impotriva politicei. — Harnicul redactor al revistei *Gândirea*, d. Cezar Petrescu, ale cărui însușiri de prozator noi totdeauna le-am prețuit fără exagerare, a publicat zilele trecute, într'o cunoscută foaie de cancanuri politice, un articol violent împotriva — politicei.

Talentul se bucură, adesea, de privilegiul unor asemeni situații paradoxale: Să treci cu toate calitățile tale de stil și compoziție în solda unuia dintre cei mai fr. voli beneficiari ai vieții noastre publice, — însușindu-ți fără convingere toate ranchiunile și toate ambițiile lui, — și să pome-

nești totuș, apoi, cu oroare despre păcate'e, unele adevărate altele imaginare, ale partidelor dela noi, iată ceea ce însemnează să fi ori foarte naiv, ori din cale afară de glumeț.

Să admitem, că d. Cezar Petrescu nu e nici una nici alta. Să presupunem, cu alte cuvinte, că autorul „Drumului cu plopi“ e sincer, — căci sinceritatea e o frumoasă însușire literară, — și să zicem că ar dori cu adevărat să rămână pe lângă organul dlui C. Argetoianu cu un rost pur cultural. Desgustat de ciudata societate în mijlocul căreia s'a pomenit fără veste, d. Cezar Petrescu așifează deci o trandafirier candoare față de vulgara învălmășală electorală, și disprețuiește în propria lor casă pe „măsluitorii de urne“. Pasionat pelerin al bibliotecii, cercetător neostenit al atâtor volume răsfoite în decursul nopților, tânărul cărturar a pătruns mai demult în lumea pe care am putea o numi, întrebându-ind aceeaș metaforă, a „măsluitorilor de cărți“. Nu se nicio mirare, dacă d. Cezar Petrescu o preferă și acum pe aceasta din urmă. Și noi suntem de părere, că e mai scuzabil să tragi pe riga de caro dela fundul pachetului cu 32 pagini ilustrate, decât să cumperi pe bani și pe băutură voturile alegătorilor dintr'o circumscripție a Ardealului.

Există și o ierarhie a delictelor.

Nu trebuie să mai adăugăm, acum, că rândurile acestea nu cuprind în ele nicio aluzie răutăcioasă. Sunt tot atât de dulci cași amnestia...

Errata. — În articolul „Greșelile datorit din numărul trecut al revistei, datorit colaboratorului nostru, dl P. Nemoianu, s'a strecurat o regretabilă greșală de tipar. Propozițiunea penultimă din pasagiul al doilea, pagina 399 este a se citi astfel: „*Guvernul acordă lucrări de aproape un miliard lei an de an, exclusiv mării industriei minoritare, și de nici un leu micilor industriași români*“.